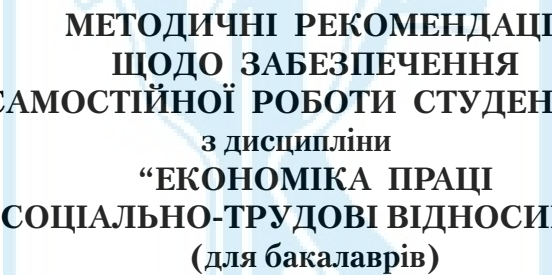

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ

МАУП

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ СТУДЕНТІВ
з дисципліни
“ЕКОНОМІКА ПРАЦІ
І СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ”
(для бакалаврів)**

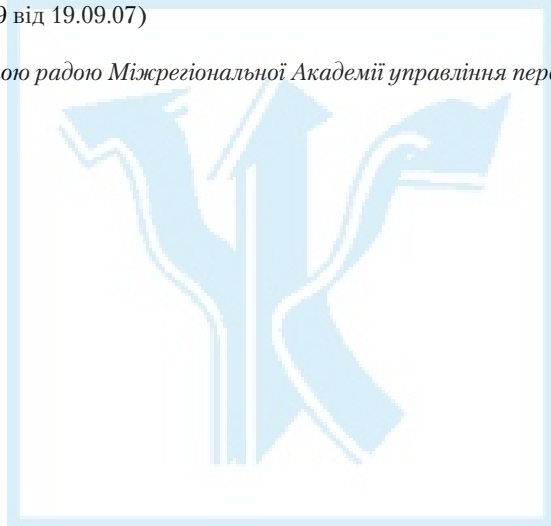
МАУП

Київ 2008

Підготовлено професором кафедри управління персоналом
А. В. Калиною

Затверджено на засіданні кафедри управління персоналом МАУП
(протокол № 9 від 19.09.07)

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом

Калина А. В. Методичні рекомендації щодо забезпечення самостійної роботи студентів з дисципліни “Економіка праці і соціально-трудові відносини” (для бакалаврів). — К.: МАУП, 2008. — 32 с.

Методична розробка містить пояснювальну записку, тематичний план дисципліни “Економіка праці і соціально-трудові відносини”, методичні вказівки до самостійного вивчення кожної теми, контрольні питання, критерії оцінювання знань студентів при підсумковому контролі, список літератури.

© Міжрегіональна Академія
управління персоналом (МАУП), 2008

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Самостійна робота студентів — один з основних засобів опанування навчального матеріалу у час, вільний від аудиторних навчальних занять.

Основною метою самостійної роботи є закріплення, розширення та поглиблення набутих у процесі аудиторної роботи знань, умінь та навичок, а також самостійне вивчення нового матеріалу під керівництвом викладача, але без його безпосередньої участі.

Питання, що виникають у студентів стосовно виконання запланованих завдань, вирішуються на консультаціях, які проводяться згідно із графіками, затвердженими кафедрою.

Самостійна робота студентів з навчальної дисципліни “Економіка праці і СТВ” для всіх економічних спеціальностей передбачає такі форми:

- підготовку до семінарських (практичних) занять;
- підготовку до виконання модульних (контрольних) завдань;
- виконання домашніх (розрахункових) завдань;
- написання реферату (есе) за заданою тематикою;
- пошук, підбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою;
- аналітичний (критичний) огляд наукових публікацій;
- формування аналітичних звітів (із побудовою діаграм, графіків, таблиць тощо) за заданою тематикою.

Мета самостійної роботи студентів — засвоїти в повному обсязі навчальну програму дисципліни “Економіка праці і СТВ” та сформування самостійність як важливу освітню та професійну якість, сутність якої полягає у систематизації, плануванні та контролі власної діяльності.

Завдання самостійної роботи студентів — засвоїти певні знання, закріпити і систематизувати здобуті знання, набути умінь, навичок, їх застосування при виконанні практичних завдань та творчих робіт, а також виявити прогалини у системі знань із предмету “Економіка праці і СТВ”.

Зміст самостійної роботи студента з дисципліни “Економіка праці і СТВ” визначається навчальною програмою дисципліни, методичними матеріалами, завданнями викладача.

Самостійна робота студента забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення навчальної дис-

ципліни “Економіка праці і СТВ”: підручниками, навчальними та методичними посібниками, методичними матеріалами для самостійної роботи студентів, конспектом лекцій, періодичними виданнями тощо.

Самостійна робота студентів з навчальної дисципліни “Економіка праці і СТВ” організовується з дотриманням низки вимог:

- надання детальних методичних рекомендацій щодо виконання роботи;
- забезпечення можливості творчого підходу до виконання роботи, не обмежуючи освітній процес виконанням стандартних завдань;
- підтримка у процесі виконання самостійної роботи постійного взаємозв'язку між викладачем та студентами.

Студенти, які розпочинають вивчати дисципліну “Економіка праці і СТВ”, мають інформуватися викладачем щодо організації самостійної роботи, її видів, термінів виконання, форм контролю та звітності, оцінювання виконання завдань.

Перелік завдань для самостійної роботи, форми її організації та звітності, термін виконання та критерії оцінювання виконання завдання визначаються викладачем кафедри при розробці робочої навчальної програми дисципліни (розділ “Самостійна робота студентів”).

Організація і контроль процесу та змісту самостійної роботи і її результатів здійснюються викладачами кафедри.

Оцінки (бали), одержані студентами за виконання різних видів самостійної роботи, фіксуються викладачами і доводяться до відома студентів.

Всі завдання самостійної роботи студентів поділяються на обов'язкові та вибіркові, виконуються у встановлені терміни, з відповідною максимальною оцінкою та передбачають певні форми звітності щодо їх виконання. Обов'язкові завдання виконуються кожним без винятку студентом у процесі вивчення дисципліни, вибіркові завдання є альтернативними.

ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН
дисципліни
“ЕКОНОМІКА ПРАЦІ І СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ”

№ пор.	Назва змістового модуля і теми
	<p>Змістовий модуль I. Трудові ресурси та їх використання в сучасних умовах</p> <p>1 Об'єкт, предмет і завдання дисципліни</p> <p>2 Трудові ресурси і трудовий потенціал суспільства</p> <p>3 Соціально-трудові відносини як система</p> <p>4 Соціальне партнерство</p> <p>5 Ринок праці та його регулювання</p> <p>6 Соціально-трудові відносини зайнятості</p> <p>7 Організація і нормування праці</p> <p>8 Продуктивність і ефективність праці</p>
	<p>Змістовий модуль II. Економічний механізм оцінювання результатів трудової діяльності</p> <p>9 Політика доходів і оплата праці</p> <p>10 Планування праці</p> <p>11 Аналіз, звітність і аудит у сфері праці</p> <p>12 Моніторинг соціально-трудової сфери як інструмент регулювання й удосконалення соціально-трудових відносин</p> <p>13 Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально-трудових відносин</p>
Разом годин: 108	

ЗМІСТ
САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ
з дисципліни
“ЕКОНОМІКА ПРАЦІ І СОЦІАЛЬНО-ТРУДОВІ ВІДНОСИНИ”

**Змістовий модуль І. Трудові ресурси та їх використання
в сучасних умовах**

Тема 1. Об’єкт, предмет і завдання дисципліни

Праця як об’єкт вивчення дисципліни.

Сутність категорії “праця” та її характеристики. Роль праці у розвитку людини і суспільства.

Зміст і характер праці. Види праці та їх характеристики.

Еволюція праці як чинника виробництва. Праця і науково-технічний прогрес. Гуманізація праці. Управління суспільною працею.

Формування і розвиток предмета дисципліни “Економіка праці і соціально-трудові відносини”. Завдання, які вирішує дисципліна. Місце і значення дисципліни для фундаментальної підготовки бакалаврів. Науково-методологічні засади дисципліни.

Взаємозв’язки з іншими дисциплінами та науками: економічними, правовими, соціологічними, філософськими, математичними, управлінськими та психологічними.

Теми рефератів

1. Проаналізувати взаємозв’язок дисципліни “Економіка праці і соціально-трудові відносини” з іншими дисциплінами, які формують свій погляд економіста.
2. Розкрити сутність категорії “праця” і розглянути її різновиди.
3. Роль соціально-трудових відносин у формуванні економіки ринкового типу.

Контрольні питання і навчальні завдання

1. Що таке “праця” і чим вона відрізняється від поняття “робота”?
2. У чому полягає зміст та мета дисципліни “Економіка праці і соціально-трудові відносини”?
3. Що є предметом вивчення дисципліни “Економіка праці і соціально-трудові відносини”?
4. Які основні завдання дисципліни “Економіка праці і СТВ”?

Література [1; 2; 6; 10; 12; 13; 16]

Тема 2. Трудові ресурси і трудовий потенціал суспільства

Населення як соціально-економічна категорія. Відтворення населення і його характеристики (показники). Трудові ресурси як соціально-економічна і статистична категорія. Структура людських ресурсів. Економічно активне і економічно неактивне населення.

Трудовий потенціал: сутність, показники, структура. Формування і розвиток трудового потенціалу. Взаємозв'язок показників, що характеризують населення, людські ресурси, трудовий потенціал.

Людський капітал як соціально-економічна категорія. Розвиток і використання людського капіталу.

Індекс людського розвитку: методологія визначення, призначення, сфера використання.

Теми рефератів

1. Населення як джерело ресурсів праці.
2. Трудові ресурси як соціально-економічна категорія.
3. Вплив демографічної ситуації в Україні на стан і розвиток трудових ресурсів.
4. Трудовий потенціал України та його використання.

Контрольні питання і навчальні завдання

1. Що таке “населення” і чим воно відрізняється від “трудо­вих ресурсів”?
2. Чим відрізняються поняття “трудо­ві ресурси” від “трудо­вого потенціалу”?
3. Що Ви розумієте під поняттям “людський капітал”?
4. На основі даних статистичного збірника розрахувати індекс людського розвитку України та її регіонів.
5. На основі статистичного матеріалу, проаналізованих статей із періодичних видань дати власну оцінку трудового потенціалу України.
6. Проаналізувати стан реалізації “Програми розвитку трудового потенціалу”.
7. Розробити стратегію інвестицій в людський капітал на прикладі конкретної особи.
8. Підготувати есе за темами: “Наслідки старіння нації для України” та “Проблеми відтворення населення в Україні”.

Література [1; 2; 6; 11–13; 18]

Тема 3. Соціально-трудові відносини як система

Еволюція поняття і сучасне розуміння сутності соціально-трудо-вих відносин. Місце соціально-трудо-вих відносин у системі відносин ринкової економіки.

Поняття системи в економіці та соціально-трудо-вій сфері. Сторони, суб'єкти і органи соціально-трудо-вих відносин: загальна характеристика, рівні соціально-трудо-вих відносин. Характеристики предмета соціально-трудо-вих відносин.

Принципи функціонування системи соціально-трудо-вих відносин.

Характеристика методів регулювання соціально-трудо-вих відносин за умов централізованої планової та ринкової економіки.

Моделі соціально-трудо-вих відносин у світовій практиці.

Критерії оцінювання рівня розвитку соціально-трудо-вих відносин. Якість трудового життя як узагальнена оцінка відносин у сфері праці.

Формування і регулювання соціально-трудо-вих відносин у сучасних умовах.

Механізм функціонування системи соціально-трудо-вих відносин: організаційні аспекти.

Взаємодія і співробітництво сторін, суб'єктів і органів, що представляють інтереси держави, роботодавців і найманих працівників, як основа механізму функціонування системи соціально-трудо-вих відносин.

Держава (органи законодавчої і виконавчої влади) як суб'єкт соціально-трудо-вих відносин. Основні функції та роль держави у становленні досконалих соціально-трудо-вих відносин.

Зарубіжний досвід участі держави в регулюванні соціально-трудо-вих відносин, оцінювання доцільності й необхідності його використання в Україні.

Роботодавці та об'єднання роботодавців, їх завдання, функції та роль у становленні й регулюванні соціально-трудо-вих відносин.

Нормативно-правова база діяльності роботодавців та їхніх об'єднань.

Наймані працівники в системі соціально-трудо-вих відносин. Особлива роль найманих працівників як сторони і суб'єкта соціально-трудо-вих відносин.

Представницькі органи найманих працівників. Сучасний стан профспілкового руху в Україні.

Наймані працівники та професійні спілки як суб'єкти соціально-трудових відносин у практиці країн з розвинутою ринковою економікою.

Теми рефератів

1. Еволюція профспілкового руху в світі.
2. Розвиток профспілок в Україні.
3. Сучасне розуміння держави як соціального партнера.
4. Роботодавці і наймані працівники: боротьба капіталу і праці?
5. Представницькі органи роботодавців в Україні.

Контрольні питання і навчальні завдання

1. Що таке соціально-трудові відносини і як вони впливають на розвиток ринкової економіки?
2. Охарактеризуйте основні рівні соціально-трудових відносин.
3. Дайте характеристику принципам формування соціально-трудо-вих відносин.
4. Побудувати схему еволюції соціально-трудо-вих відносин в Украї-ні.
5. Підготуватися до виступу на тему “Рівень реалізації принципів функціонування системи соціально-трудо-вих відносин в Україні”.
6. Описати модель соціально-трудо-вих відносин за умови, що в ній діють лише певні методи регулювання:
  - адміністративні;
  - нормативно-правові та адміністративні;
  - договірні;
  - нормативно-правові та програмно-цільові тощо.
7. Побудувати таблицю “Складові нормативно-правового методу регулювання соціально-трудо-вих відносин в Україні” із зазначенням назви і сутності відповідного акта.
8. Побудувати структурно-логічну схему зв'язків елементів систе-ми соціально-трудо-вих відносин.
9. Побудувати схему переговорного процесу при укладанні Гене-ральної угоди на поточний рік.
10. Підготуватися до дискусії з питань:
  - “Фактори трансформації соціально-трудо-вих відносин”;

- “Якість життя та індекс людського розвитку: методологія, визначення, призначення, сфера використання. Якість трудового життя як критерій оцінювання соціально-трудова відносин”.
8. Скласти приблизний проект та структурну схему колективного договору.

Література [1; 3; 7; 9; 12; 15; 20]

Тема 4. Соціальне партнерство

Сутність соціального партнерства та його роль у функціонуванні ринкової економіки.

Форми соціального партнерства. Нормативно-правова база соціального партнерства в Україні. Соціальне партнерство в організації.

Оцінка стану соціального партнерства в Україні та напрями його розвитку.

Зарубіжний досвід соціального партнерства, його сучасні форми, тенденції розвитку.

Теми рефератів

1. Соціальне партнерство і соціальний діалог.
2. Поширення форм соціального партнерства в Україні.
3. Проблеми соціального партнерства на малих і приватних підприємствах.
4. Експертиза нормативно-правової бази соціального партнерства в Україні.

Контрольні питання і навчальні завдання

1. Дайте характеристику рівней соціального партнерства в Україні.
2. У чому сутність Генеральної тарифної угоди?
3. Назвіть і дайте характеристику основним розділам колективного договору.
4. Опрацювати теоретичні основи лекційного матеріалу: теоретичні основи соціального партнерства, моделі соціального партнерства.
5. Підготуватися до виступу на тему “Можливість реалізації моделі соціального партнерства Японії (США, Великобританії, Франції та ін.) в Україні: перспективи і проблеми”.

Література [8; 11; 14; 17; 20; 23; 26]

Тема 5. Ринок праці та його регулювання

Ринок праці: сутність, зміст і структура. Механізм функціонування ринку праці. Сегментація ринку праці. Гнучкість ринку праці. Національні ринки праці: співвідношення внутрішнього і зовнішнього. Попит і пропозиція на ринку праці. Безробіття. Регулювання ринку праці. Пасивна і активна політика на ринку праці. Державна служба зайнятості, її роль у регулюванні ринку праці.

Теми рефератів

1. Ринок праці в економічній системі.
2. Формування ринку праці в Україні.
3. Сегментація ринку праці в Україні.
4. Нова інституціональна економічна теорія і ринок праці.

Контрольні питання і навчальні завдання

1. Що таке “Баланс ринку праці” і для чого він складається?
2. У чому полягає сутність регуляторів ринку праці?
3. Розкрийте класифікацію ринку праці.
4. На основі даних статистичного збірника визначити достовірність або хибність закону Оукена для України. Пояснити результати.
5. Розробити стратегію поведінки соціальних партнерів на гнучкому (жорсткому) ринку праці.
6. Підготувати виступ на тему “Особливості й етапи формування ринку праці в Україні”.

Література [8; 12; 15; 18; 19; 23; 26]

Тема 6. Соціально-трудова відносина зайнятості

Зайнятість як соціально-економічна категорія і передумова формування соціально-трудова відносин. Види і форми зайнятості. Державна політика зайнятості.

Глобалізація економіки та її вплив на зайнятість. Сучасні тенденції у сфері зайнятості. Безробіття: сутність, типи, соціально-економічні наслідки.

Індивідуальний трудовий договір як форма регулювання відносин зайнятості.

Колективний договір і його роль у регулюванні соціально-трудова відносин зайнятості. Державні гарантії у сфері зайнятості. Політика зайнятості на внутрішніх ринках праці.

Генеральні, галузеві і регіональні угоди, їх значення в забезпеченні ефективної зайнятості.

Теми рефератів

1. Глобалізація економіки та її вплив на зайнятість.
2. Державна політика зайнятості та проблеми її реалізації.
3. Роль соціальних партнерів у вирішенні проблем ринку праці в Україні.

Контрольні питання і навчальні завдання

1. Охарактеризуйте працевзберігаючу та праценадлишкову функції зайнятості.
2. Назвіть основні теорії зайнятості та їх специфічні особливості.
3. Розкрийте принципи, завдання та мету Державної служби зайнятості.
4. Розробити прогноз зайнятості населення певної адміністративно-територіальної одиниці на основі даних статистичної звітності.
5. Опрацювати статті; проаналізувати статистичні матеріали й підготуватися до роботи в групах за темою “Політика зайнятості в сучасних умовах”.
6. Провести аналіз Генеральних угод різних років, визначивши основні тенденції проблематики та стан їх реалізації.
7. Скласти порівняльну таблицю положень Державної програми зайнятості та Генеральної угоди відповідного періоду.
8. Порівняти трудове законодавство в сфері зайнятості України і Польщі (або іншої країни).

Література [1; 2; 6; 10; 12; 13; 16]

Тема 7. Організація і нормування праці

Сутність, зміст і значення організації праці. Принципи організації праці.

Організація праці на макро- і мезорівнях.

Характеристика складових організації праці на рівні підприємства. Організація праці на робочому місці. Умови праці: сутність і значення.

Взаємозв'язок організації праці з організацією виробництва.

Нормування праці як провідна складова її організації. Функції нормування праці. Нормування як засіб регламентування трудової діяльності. Класифікація витрат робочого часу. Норми затрат праці.

Методи нормування праці.

Критерії і показники ефективності організації праці.

Теми рефератів

1. Організація робочого місця економіста (інженера, водія, лікаря-терапевта, викладача ВНЗ, механіка та ін.).
2. Теорія людського фактору і організація праці сьогодні.
3. Фордизм як напрямок організації праці.

Контрольні питання і навчальні завдання

1. Охарактеризуйте основні види бригадної форми організації праці.
2. У чому полягає відмінність між нормами і нормативами?
3. Що слід розуміти під мікроелементним нормуванням і для чого воно застосовується?
4. На основі заданої організаційно-технічної структури підприємства обґрунтувати поділ праці, визначивши його вид, та кооперування.
5. Провести хронометраж друкування тексту обсягом 0,5 друк. арк. (приготування страви, написання реферату, інше) і визначити норму часу для цієї роботи.

Література [11; 12; 16; 19; 22; 23; 25]

Тема 8. Продуктивність і ефективність праці

Сутність продуктивності праці та її значення для соціально-економічного розвитку суспільства.

Показники і методи виміру продуктивності праці. Умови, фактори зростання продуктивності праці та їх класифікація. Науково-технічний прогрес та його вплив на підвищення продуктивності праці. Взаємозв'язок між динамікою технічної озброєності і продуктивністю праці. Удосконалення організації виробництва і праці як чинник підвищення продуктивності праці.

Резерви підвищення продуктивності праці та їх класифікація.

Методи виявлення і практичної реалізації резервів. Економічне обґрунтування заходів щодо використання резервів зростання продуктивності праці.

Теоретико-методологічні аспекти ефективності праці.

Програмно-цільові методи підвищення продуктивності праці.

Теми рефератів

1. Значення і роль продуктивності в умовах ринкової економіки.
2. Вплив науково-технічного прогресу на зростання продуктивності праці.
3. Оцінка резервів підвищення продуктивності праці.

Контрольні питання і навчальні завдання

1. У чому полягає відмінність між поняттям “продуктивність” та “продуктивність праці”?
2. Охарактеризуйте основні види трудомісткості і покажіть залежність між трудомісткістю та продуктивністю праці.
3. Назвіть різновиди вартісного методу вимірювання продуктивності праці. У чому специфічність кожного з них?
4. На основі даних умовної фірми розробити програму підвищення продуктивності праці.
5. Підготувати порівняльний аналіз існуючих підходів до управління продуктивністю.

Література [21; 22; 26–30]

Змістовий модуль II. Економічний механізм оцінювання результатів трудової діяльності

Тема 9. Політика доходів і оплата праці

Економічні закони, що регулюють розподільчі відносини в ринковій економіці. Структура доходів населення. Номінальні і реальні доходи. Рівень життя: поняття і чинники, що його визначають.

Заробітна плата як соціально-економічна категорія ринкової економіки і основна форма доходів найманих працівників. Сутність і діалектика взаємозв'язку категорій “вартість робочої сили”, “ціна робочої сили”, “витрати роботодавця на робочу силу”, “необхідний продукт”, “заробітна плата”, “функції заробітної плати”.

Чинники, що впливають на рівень і динаміку заробітної плати. Значення, необхідність і принципи диференціації заробітної плати.

Організація заробітної плати, її елементи і принципи. Характеристика елементів організації заробітної плати на підприємстві.

Зміст та призначення тарифної системи оплати праці працівників. Роль тарифної системи в плануванні та регулюванні заробітної плати. Основні елементи тарифної системи оплати праці. Розробки

та застосування ЄТС. Застосування “гнучкого тарифу” та “плаваючих окладів”.

Системи винагороди за працю. Форми і системи заробітної плати. Організація преміювання працівників.

Розвиток системи винагороди у сфері праці.

Теми рефератів

1. Ефективність оплати праці працівників.
2. Удосконалення тарифної системи.
3. Ефективність системи преміювання працівників.
4. Контрактна система оплати праці.
5. Договірне регулювання оплати праці.

Контрольні питання і навчальні завдання

1. Назвіть основні складові тарифної системи.
2. Які різновиди відрядної системи оплати праці Вам відомі?
3. Які ринкові і неринкові чинники впливають на формування заробітної плати?
4. Розкрийте механізм державного і договірного регулювання заробітної плати.
5. На основі статистичних даних проаналізувати рівень доходів і оплати праці працівників різних регіонів. Зробити висновки, побудувати графіки і діаграми.
6. Підготуватися до дискусії з питань “Основні типи організації заробітної плати: тарифна і безтарифна оплата праці”.
7. Підготувати реферативний матеріал з публікацій про проблеми бідності в Україні, стратифікації доходів населення, формування середнього класу тощо.
8. Підготувати есе на тему “Соціально-економічна політика держави і рівень життя населення: теоретичне підґрунтя і практика реалізації”.

Література [21; 22; 24; 26; 28; 30; 32]

Тема 10. Планування праці

Планування праці, його роль в управлінні людськими ресурсами. Трудові показники, їх взаємозв'язок і вплив на ефективність діяльності суб'єктів господарювання.

Види планів з праці. Планування праці на макро- і мезорівнях.

Показники праці як складова бізнес-плану.

Методи планування трудових показників на рівні підприємства. Розроблення планів з продуктивності праці. Основні етапи планування продуктивності праці. Аналіз рівня і динаміки продуктивності праці.

Аналіз трудомісткості. Планування трудомісткості за окремими її видами і в цілому.

Методи розрахунку чисельності працівників за окремими категоріями.

Визначення додаткової потреби працівників.

Методи планування фонду заробітної плати. Планування середньої заробітної плати.

Теми рефератів

1. Планування праці і її роль в управлінні людськими ресурсами.
2. Чисельність персоналу і взаємозв'язок з показниками діяльності підприємства.

Контрольні питання і навчальні завдання

1. Які основні показники розраховуються при плануванні праці?
2. Розкрийте методи планування фонду заробітної плати.
3. Яка мета проведення аналізу трудових показників?
4. Розробити прогноз фонду заробітної плати для України на основі даних статистичних збірників.
5. Запланувати фонд заробітної плати умовної фірми. Визначити необхідну кількість персоналу цієї фірми.
6. Розробити стратегію підприємства щодо розвитку соціально-трудових відносин відомого підприємства (за матеріалами статей із газет, журналів тощо).
7. Розробити ділову гру "Складання плану праці".

Література [15; 16; 19; 20]

Тема 11. Аналіз, звітність і аудит у сфері праці

Економічний аналіз у соціально-трудовій сфері. Значення економічного аналізу у сфері праці. Сутність і значення аудиту у сфері праці.

Напрями, етапи і методи проведення аудиту у сфері праці. Ефективність аудиту у сфері праці.

Звітність показників з праці: статистична, оперативна. Періодичність і напрями використання звітності.

Тема реферату

Значення економічного аналізу і аудиту у сфері праці.

Контрольні питання і навчальні завдання

1. Для чого необхідно проводити аналіз трудових показників?
2. Що таке аудит у трудовій сфері? В яких аспектах він проводиться і для чого?
3. Заповнити форми звітності з праці умовного підприємства. Проаналізувати їх.
4. Знайти помилки у розрахунках основних трудових показників умовного підприємства.
5. Провести аудит трудових показників організації.

Література [13; 14; 16; 20; 22]

Тема 12. Моніторинг соціально-трудової сфери як інструмент регулювання й удосконалення соціально-трудових відносин

Сутність моніторингу соціально-трудової сфери і його концептуальні положення.

Завдання моніторингу соціально-трудової сфери і його напрями: соціально-демографічні та міграційні процеси зайнятості, ринок праці, безробіття; соціально-трудові процеси на підприємствах (організаціях); умови й охорона праці; доходи та рівень життя населення, професійно-кваліфікаційний рівень та конкурентоспроможність робочої сили; соціально-психологічний клімат в трудових колективах; задоволеність соціально-трудовами відносинами.

Органи та об'єкти моніторингу соціально-трудової сфери, інформаційна база. Методика вибірки об'єктів дослідження і системи показників моніторингу соціально-трудової сфери.

Реєстрові системи як складова соціально-економічного моніторингу. Зарубіжний досвід проведення моніторингу соціально-трудової сфери.

Тема реферату

Моніторинг соціально-трудової сфери.

Контрольні питання і навчальні завдання

1. У чому полягає сутність і мета моніторингу?

2. Які види моніторингів проводяться в Україні?
3. Побудувати графіки, діаграми на основі даних статистичного збірника та проаналізувати їх:
  - “Структура населення України”;
  - “Динаміка зайнятості населення в Україні”;
  - “Доходи населення”;
  - “Стан укладання колективних договорів”;
  - “Рівень безробіття”.

Визначити причини, фактори впливу на динаміку.

4. На основі даних моніторингу розробити програму діяльності уряду в соціально-трудої сфері.

Література [13; 22; 27; 28; 32; 33]

Тема 13. Міжнародна організація праці та її вплив на розвиток соціально-трудоїх відносин

Міжнародні акти про економічні, соціальні й культурні права людини.

Міжнародна організація праці (МОП) у сучасному світі: цілі, завдання, структура. Філадельфійська декларація про діяльність МОП. Пріоритетні напрями діяльності МОП на сучасному етапі.

Тристороннє представництво у структурі органів МОП. Організація діяльності МОП.

Механізм нормотворчої діяльності МОП.

Основні напрями вдосконалення нормотворчої діяльності МОП на сучасному етапі.

Застосування міжнародних трудових норм в Україні. Проблеми розвитку національного трудового законодавства та інтеграції соціально-трудоїх відносин у систему відносин, визнану світовим співтовариством.

Міжнародний досвід регулювання соціально-трудоїх відносин.

Глобалізація світової економіки та її вплив на соціально-трудої сферу.

Сучасні світові тенденції розвитку соціально-трудоїх відносин.

Зарубіжний досвід регулювання відносин у сфері зайнятості.

Еволюція політики доходів і досвід їх регулювання в зарубіжних країнах.

Зарубіжний досвід розвитку виробничої демократії, її форми в зарубіжних країнах.

Соціальне планування на зарубіжних підприємствах.

Глобалізація національних економік та уніфікація трудових норм.

Актуальні проблеми розвитку соціально-трудова відносин в Україні у контексті світового досвіду.

Теми рефератів

1. Нові конвенції та рекомендації МОП: необхідність прийняття.
2. Основні програми, що здійснює МОП в Україні.
3. Пілотні проекти МОП в Україні.

Контрольні питання і навчальні завдання

1. Яка структура МОП і що є її вищим органом?
2. У чому полягає різниця між конвенціями та рекомендаціями МОП?
3. Охарактеризуйте основні напрями діяльності МОП.
4. Підготуватися до виступу на тему:
  - “Глобалізація світової економіки та її вплив на соціально-трудова сферу”;
  - “Декларація МОП основних принципів та прав у сфері праці і проблеми її реалізації в Україні”;
  - “Діяльність МОП в Україні”;
  - “Вплив на розвиток соціально-трудова відносин вступу України до СОТ (приєднання до Шенгенської зони)”;
  - “Міграційна політика різних країн світу і соціально-трудова відносини”;
  - “Особливості регулювання доходів у різних країнах світу”;
  - “Рішення гендерних питань у сфері праці”.
5. Виписати основні конвенції та рекомендації МОП, що регулюють питання зайнятості населення (соціального партнерства, регулювання доходів, інше), й проаналізувати рівень їх реалізації в Україні.
6. За визначеними критеріями (межі державного втручання в економіку, методи регулювання соціально-трудова відносин, рівень централізації переговорів) побудувати таблицю розбіжностей моделей соціально-трудова відносин країн (Україна, США, Великобританія, Швеція та ін.).

Література [8; 16; 28]

ПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

1. Праця як об'єкт вивчення дисципліни “Економіка праці і соціально-трудові відносини”. Завдання дисципліни “Економіка праці і соціально-трудові відносини”.
2. Населення як демографічна категорія. Відтворення населення і його характеристики (показники).
3. Трудові ресурси як соціально-економічна і статистична категорії.
4. Трудовий потенціал: сутність, показники, структура. Формування і розвиток трудового потенціалу.
5. Людський капітал як соціально-економічна категорія. Розвиток і використання людського капіталу.
6. Індекс людського розвитку: методологія визначення, призначення, сфера використання.
7. Сутність категорії “праця” та її характеристики. Роль праці у розвитку людини і суспільства. Зміст і характер праці. Види праці та їх характеристики.
8. Праця і науково-технічний прогрес.
9. Управління суспільною працею.
10. Поняття та сучасне розуміння сутності соціально-трудових відносин. Місце соціально-трудових відносин в системі відносин ринкової системи господарювання.
11. Сторони, суб'єкти і органи соціально-трудових відносин.
12. Характеристики предмета та рівні соціально-трудових відносин.
13. Принципи функціонування системи соціально-трудових відносин та критерії оцінювання рівня їх розвитку.
14. Методи регулювання соціально-трудових відносин в умовах централізованої планової та ринкової економіки.
15. Становлення нових за структурою та змістом соціально-трудових відносин як складова реформування української економіки.
16. Регулювання соціально-трудових відносин.
17. Взаємодія і співробітництво сторін, суб'єктів і органів, що представляють інтереси держави, роботодавців і найманих працівників як основа механізму функціонування системи соціально-трудових відносин.
18. Держава як суб'єкт соціально-трудових відносин.
19. Роботодавці і їх роль у формуванні і розвитку соціально-трудових відносин.

20. Міжнародний профспілковий рух: його еволюція і сучасний стан.
21. Сучасний стан профспілкового руху в Україні.
22. Сутність соціального партнерства та його роль у функціонуванні ринкової економіки.
23. Форми соціального партнерства. Зарубіжний досвід соціального партнерства, сучасні його форми, тенденції розвитку.
24. Оцінка стану соціального партнерства в Україні і напрями його розвитку.
25. Договірне регулювання соціально-трудових відносин як провідна складова соціального партнерства.
26. Генеральна угода і її роль у регулюванні соціально-трудових відносин.
27. Ринок праці як підсистема ринкової економіки.
28. Механізм функціонування ринку праці.
29. Сегментація ринку праці.
30. Гнучкість та жорсткість ринку праці.
31. Національні ринки праці: співвідношення внутрішнього і зовнішнього.
32. Елементи та функції ринку праці.
33. Характеристика кон'юнктури ринку праці.
34. Типи і види ринків праці.
35. Регулювання ринку праці.
36. Державна служба зайнятості, її роль у регулюванні ринку праці.
37. Зайнятість як соціально-економічна категорія. Форми і види зайнятості.
38. Державна політика зайнятості. Активні та пасивні заходи регулювання зайнятості населення.
39. Безробіття: сутність, типи, соціально-економічні наслідки.
40. Причини формування безробіття. Показники, які характеризують рівень безробіття.
41. Індивідуальний трудовий договір як форма регулювання відносин зайнятості.
42. Колективний договір і його роль у регулюванні соціально-трудо-вих відносин зайнятості.
43. Генеральні, галузеві і регіональні угоди, їх значення в забезпеченні ефективної зайнятості.
44. Державні гарантії у сфері зайнятості.
45. Планування праці, його роль в управлінні людськими ресурсами.

46. Трудові показники, їх взаємозв'язок і вплив на ефективність діяльності суб'єктів господарювання.
47. Види планів з праці. Планування праці на макро- і мезорівнях.
48. Показники праці як складова бізнес-плану.
49. Методи планування трудових показників на рівні підприємства.
50. Розробка планів з продуктивності праці, чисельності персоналу, фонду заробітної плати.
51. Планування соціального розвитку трудових колективів.
52. Сутність, зміст, завдання і значення організації праці. Принципи організації праці.
53. Основні напрями організації праці на підприємстві.
54. Організація праці на робочому місці.
55. Умови праці: сутність і значення. Умови праці та фактори їх формування.
56. Взаємозв'язок організації праці з організацією виробництва.
57. Нормування праці як провідна складова її організації.
58. Функції нормування праці. Об'єкти нормування праці.
59. Нормування як засіб регламентування трудової діяльності.
60. Класифікація витрат робочого часу.
61. Методи нормування праці.
62. Методи дослідження трудових процесів.
63. Методи встановлення норм.
64. Критерії і показники ефективності організації праці.
65. Значення продуктивності праці для соціально-економічного розвитку суспільства.
66. Продуктивність праці, її інтенсивність.
67. Показники і методи виміру продуктивності праці.
68. Фактори і резерви зростання продуктивності праці.
69. Сутність, джерела та структура доходів населення.
70. Рівень життя: поняття і чинники, що його визначають.
71. Заробітна плата як соціально-економічна категорія ринкової економіки і основна форма доходів найманих працівників.
72. Сутність і діалектика взаємозв'язку категорій “вартість робочої сили”, “ціна робочої сили”, “витрати роботодавця на робочу силу”, “необхідний продукт”, “заробітна плата”, “функції заробітної плати”.
73. Соціально-трудові відносини щодо формування доходів працюючих.
74. Міжнародна класифікація витрат на робочу силу.

75. Функції заробітної плати. Чинники, що впливають на рівень і динаміку заробітної плати.
76. Організація заробітної плати, її принципи і елементи.
77. Характеристика елементів організації заробітної плати на підприємстві.
78. Тарифне нормування оплати праці.
79. Системи винагороди за працю.
80. Сутність і значення аудиту у сфері праці.
81. Напрями, етапи і методи проведення аудиту у сфері праці.
82. Сутність моніторингу соціально-трудової сфери і його концептуальні положення.
83. Завдання моніторингу соціально-трудової сфери. Соціально-демографічні і міграційні процеси як напрями моніторингу соціально-трудової сфери.
84. Соціально-трудові процеси на підприємствах як складова моніторингу соціально-трудової сфери.
85. Умови і охорона праці як напрями моніторингу соціально-трудової сфери.
86. Доходи і рівень життя населення як складові моніторингу соціально-трудової сфери.
87. Міжнародна організація праці (МОП) у сучасному світі: цілі, завдання, структура.
88. Механізм нормотворчої діяльності МОП. Організація діяльності МОП.
89. Сучасні світові тенденції розвитку соціально-трудових відносин.

КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАТЬ СТУДЕНТА при підсумковому контролі

Контроль знань з дисципліни “Економіка праці і соціально-трудо-
вi відносини” складається з двох блоків планових заходів:

- 1) поточний контроль знань студентів;
- 2) підсумковий контроль знань студентів.

**Порядок оцінювання знань студентів
за результатами вивчення дисципліни**

№ пор.	Форма оцінювання знань	Кількість балів	Результат
1	Оцінювання поточної роботи за семестр, в т. ч.:	від 1 до 40 балів в т. ч.:	
1.1	Виконання обов'язкових завдань: 1. Систематичність та активність роботи протягом семестру. 2. Виконання завдань для самостійного опрацювання	до 20 балів, з них: до 10 балів до 10 балів	
1.2	Проходження модульного контролю знань	до 15 балів	допуск до заліку (іспиту)
1.3	Ініціатива студента та творчий підхід у виконанні робіт, додаткова участь у освітньо-науковій роботі кафедри	до 15 балів (додаткові мотивуючі бали)	залік (іспит) автоматичний
2	Оцінювання заліку (іспиту)	від 1 до 60 балів	проходження підсумкового контролю знань з дисципліни і одержання заліку (іспиту)

Загальна підсумкова оцінка (в балах) складається з суми балів за результатами поточного контролю знань та виконання завдань, що виносяться на іспит (залік). На заліку (іспиті) студент повинен набрати не менше 20 балів.

Підсумковий контроль знань з дисципліни проводиться у формі іспиту (заліку) за білетами, які передбачають 3 питання (на іспит) та 2 питання на залік.

Відповідь на кожне питання білета оцінюється окремо з диференціацією в 20, 10, 5 і 0 балів.

Відповідь на кожне з питань білета оцінюється так:

20 балів — якщо відповідь студента:

- є повною, правильною та обґрунтованою;

- вказує на високі знання усієї програми навчальної дисципліни, з використанням різноманітних методів наукового аналізу тощо;
- свідчить про знання назв і змісту передбачених програмою документів (для найважливіших необхідно знати рік їх прийняття);

10 балів — якщо відповідь студента має такі недоліки:

- є неповною, не містить усіх необхідних відомостей з теми питання;
- наявні помилки при розкритті змісту понять, категорій, закономірностей, назв та змісту нормативно-правових актів тощо;
- не є аргументованою: не містить посилань на нормативно-правові акти (у разі необхідності), інші джерела, аналізу відповідних теорій, концепцій, наукових течій тощо, свідчить про наявність прогалин у знаннях студента.

5 балів — якщо студент не в повній мірі відповів на поставлене запитання, не розкрив сутності питання, що свідчить про відсутність знань у студента або їх безсистемність та поверхневність, невміння чітко сформулювати думку та викласти її.

Результат іспиту (заліку) складається з суми балів, одержаних за всі питання. У разі, коли відповіді студента оцінені менше ніж у 20 балів, іспит (залік) вважається не складеним.

Загальне підсумкове оцінювання знань студентів здійснюється з урахуванням результатів оцінювання поточної роботи в семестрі (в діапазоні від 1 до 40 балів) та результатів заліку (не менше 20 і не більше 40 балів) за 100-бальною системою.

Загальне підсумкове оцінювання здійснюється і шляхом автоматичного складання отриманих студентом балів.

ДОДАТКИ

Додаток 1

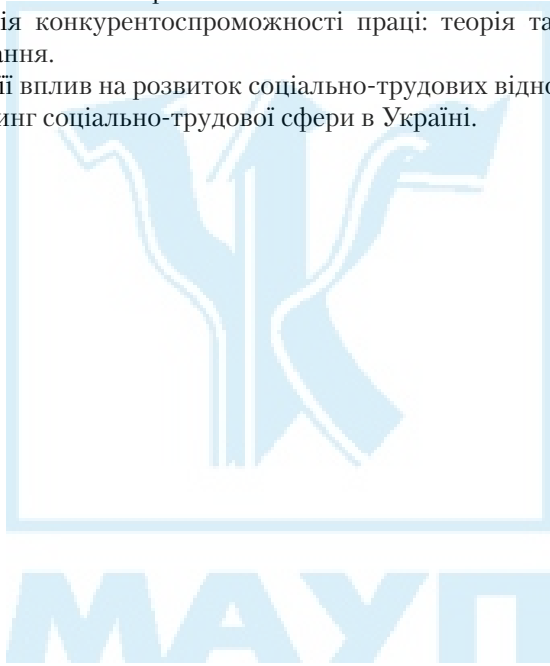
Таблиця відповідності шкали оцінювання з національною системою оцінювання в Україні

Оцінка за бальною шкалою	Оцінка за шкалою ECTS	Визначення	Оцінка за національною шкалою
85–100	A	Відмінно – відмінне виконання лише з незначною кількістю помилок	5 (відмінно)
80	B	Дуже добре – вище середнього рівня з кількома помилками	4 (добре)
65–75	C	Добре – в загальному правильна робота з певною кількістю значних помилок	
60	D	Задовільно – непогано, але зі значною кількістю недоліків	3 (задовільно)
50–55	E	Достатньо – виконання задовольняє мінімальні критерії	
20–45	FX	Незадовільно – серйозне доопрацювання з можливістю повторного складання	2 (незадовільно)
0–15	F	Незадовільно – обов'язкове повторне вивчення дисципліни	2 (незадовільно)

Пошук, відбір та огляд літературних джерел за заданою тематикою курсу

1. Організаційно-економічні і правові механізми розвитку соціально-трудових відносин в Україні.
2. Трансформація відносин власності та її вплив на соціально-трудоу сферу.
3. Глобалізація економіки та її вплив на зайнятість.
4. Актуальні проблеми розвитку соціального партнерства в Україні.
5. Механізм контролю і відповідальності сторін за виконання договірних зобов'язань в системі соціального партнерства в Україні.
6. Економічне забезпечення пріоритетних напрямків національної демографічної політики.
7. Соціально-демографічні та міграційні процеси в Україні.
8. Проблеми зайнятості та ринку праці в умовах перехідної економіки України.
9. Економічні передумови державного регулювання зайнятості населення України.
10. Соціальна політика та її вплив на доходи і рівень життя населення.
11. Інвестування в людський капітал та його ефективність.
12. Вдосконалення організації праці на підприємстві.
13. Шляхи підвищення ефективності використання робочого часу на підприємстві
14. Організаційно-економічний механізм управління продуктивністю праці.
15. Теоретико-методологічні підходи до оцінки наслідків зміни продуктивності праці працівників підприємства.
16. Резерви підвищення продуктивності праці працівників підприємства.
17. Теоретико-методологічні аспекти формування витрат на персонал.
18. Стан та шляхи вдосконалення оплати праці.
19. Удосконалення тарифної системи.
20. Сучасні системи винагороди праці.
21. Умови та перспективи впровадження системи участі найманих працівників у прибутках та капіталі підприємства.

22. Створення ефективної системи преміювання на підприємстві.
23. Удосконалення структури заробітної плати працівників підприємства.
24. Аудит у трудовій сфері.
25. Аналітична робота по дослідженню формування та використання персоналу підприємства.
26. Формування та використання фонду оплати праці на підприємстві.
27. Планування показників з праці на підприємстві.
28. Управління лізингом робочої сили.
29. Мотивація конкурентоспроможності праці: теорія та практика регулювання.
30. МОП та її вплив на розвиток соціально-трудових відносин.
31. Моніторинг соціально-трудової сфери в Україні.

Вибіркові завдання, які передбачають формування у студентів навичок аналітиків із побудовою діаграм, графіків, таблиць

1. Дослідження сучасних методологічних підходів до визначення бідності (виявити сучасний стан, основні орієнтації та шляхи запобігання падіння життєвого рівня).
2. Соціально-економічна захищеність особи в Україні: проблеми виміру та шляхи розв'язання (базова захищеність, захищеність доходу, захищеність професійних вмінь, безпека ринку праці, гарантії зайнятості, безпека умов праці).
3. Макроекономічні аспекти аналізу диференціації грошових доходів населення (оцінити залежність добробуту населення від процесу відтворення ВВП і на основі кількісних показників оцінити об'єктивність розподільчої політики держави).
4. Дослідження рівня і структури доходів населення України (проаналізувати сучасний стан, основні тенденції змін та виявити шляхи удосконалення).
5. Дослідження тіньового сектору в економіці України та його впливу на формування нелегальних складових доходів населення (виявити сучасний стан, оцінити структуру легальних і нелегальних складових доходів населення, основні шляхи “детінізації” економіки, легалізації тіньових капіталів і доходів населення).
6. Дослідження рівня середньомісячної номінальної та реальної заробітної плати найманих працівників в Україні (проаналізувати та оцінити їх рівень та тенденції змін за видами економічної діяльності та за регіонами, визначити можливості їх зближення).
7. Дослідження структури витрат і заощаджень населення України (проаналізувати та оцінити тенденції змін структури витрат домогосподарств залежно від їх чисельного складу та кількості дітей, середньодушових сукупних витрат, виявити можливості удосконалення структури витрат і заощаджень).
8. Вплив змін вартості життя на рівень доходів (оцінити залежність реальних доходів населення від рівня інфляції і на цій основі дослідити систему компенсаційних заходів і механізм здійснення індексації).
9. Оцінити ефективність державної політики забезпечення розвитку трудового потенціалу (визначити недоліки державного управлін-

- ня в соціально-трудовій сфері та запропонувати напрями удосконалення державного управління у соціально-трудовій сфері).
10. Реструктуризація оплати праці у формуванні ефективного мотиваційного механізму (участь у прибутку, система бонусів, участь в акціонерному капіталі, програми медичного обслуговування, навчання, різні види страхування, пільги та компенсації, надання кредитів тощо).
  11. Вимірювання людського розвитку на макро- і мікрорівнях (визначення системи індикаторів людського розвитку: матеріальний добробут, розвиток освіти та культури, демографічний розвиток і стан здоров'я).
  12. Вимірювання і порівняльний аналіз рівня життя і диференціації доходів в різних країнах світу (визначення і порівняння системи соціальних індикаторів в різних країнах світу: ВВП на душу населення, індекс споживчих цін, дитяча смертність, тривалість життя, структура витрат сімей).
  13. Мінімальна заробітна плата в соціально-трудових відносинах (методологія визначення, взаємозв'язок з прожитковим мінімумом і реальною заробітною платою, оцінка сучасного рівня і тенденцій змін в Україні та країнах світу).
  14. Аналіз вигоди та витрат при інвестиціях в освіту (порівняння витрат та очікуваної майбутньої вигоди від одержання студентом вищої освіти з урахуванням фактора часу).
  15. Економічна оцінка ефективності інвестування в людський капітал (дослідження і порівняння рентабельності навчання в різних країнах).
  16. Демографічні чинники формування ефективної зайнятості (проаналізувати чисельність і структуру населення, природний рух та міграцію населення та запропонувати заходи щодо поліпшення демографічної ситуації).
  17. Аналіз економічної активності населення України (аналіз чисельності зайнятих, безробітних, економічно неактивного населення в статистиці та динаміці, визначення рівня економічної активності населення за різними соціально-демографічними характеристиками).
  18. Порівняльні переваги і недоліки адміністративної статистики і вибіркової обстежень домашніх господарств (за методологією МОП) при визначенні кількості безробітних в Україні (проаналізувати та оцінити відмінності, виявити основні тенденції змін,

- можливості щодо визначення кількості безробітних за основними типами).
19. Попит та пропозиція робочої сили на ринку праці в Україні (проаналізувати та оцінити співвідношення між попитом і пропозицією робочої сили на ринку праці за видами економічної діяльності, регіонами, професійними групами, виявити шляхи подолання існуючих диспропорцій).
  20. Дослідження структури розподілу зайнятих в Україні та різних країнах світу (виявлення стану і тенденцій змін структури зайнятих за сферами економічної діяльності, формами власності, віком, місцем проживання і статтю, оцінка структурних змін).
  21. Дослідження сучасних аспектів стимулювання праці працівників (виявлення недоліків і суперечностей діючої системи стимулювання праці працівників та розробка рекомендацій щодо їх вирішення).
  22. Дослідження кореляційної залежності між темпами збільшення продуктивності праці і реальної заробітної плати в Україні (розрахунок показників, виявлення і оцінка взаємозв'язку збільшення продуктивності праці з інфляцією в країні, визначення наслідків і шляхів їх подолання).
  23. Дослідження стану та динаміки продуктивності праці на українських підприємствах (виявити основні причини змін, зокрема стримування підвищення продуктивності праці, оцінити наслідки уповільнення, визначити основні шляхи подолання уповільнення продуктивності праці).
  24. Економічна оцінка ролі продуктивності праці в економічному зростанні країни (виявити тенденції змін, проаналізувати та оцінити взаємозв'язок, визначити шляхи підвищення продуктивності праці).
  25. Стан соціального партнерства в Україні та основні напрямки його розвитку (дослідити стан і тенденції укладання колективних договорів за видами економічної діяльності, кількість страйків та їх наслідки, визначити основні напрямки розвитку соціального партнерства в Україні).
  26. Дослідження умов охорони праці в Україні (виявлення стану умов праці найманих працівників за видами економічної діяльності в Україні, пільг і компенсацій за роботу у шкідливих та важких умовах праці, розробка рекомендацій щодо їх поліпшення).

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

Основна

1. Закон України “Про колективні договори і угоди” // Закони України. — Т. 6. — К.: Ін-т законодавства, 1997.
2. Закон України “Про оплату праці” // Закони України. — Т. 8. — К.: Ін-т законодавства, 1997.
3. Закон України “Про зайнятість населення” // Закони України. — Т. 1 — К.: Ін-т законодавства, 1996.
4. Закон України “Про професійні спілки, їх права та гарантії діяльності” // Закони України. — Т. 19. — К.: Ін-т законодавства, 2000.
5. Закон України “Про організації роботодавців” // Офіц. вісн. України. — 2001. — № 25. — Ст. 1097.
6. Закон України “Про порядок вирішення колективних трудових спорів (конфліктів)” // Закони України. — Т. 15. — К.: Ін-т законодавства, 1999.
7. Кодекс законів про працю України та інше законодавство про працю. — К.: Праця, 1997.
8. Конвенції і рекомендації, прийняті Міжнародною Конференцією праці, 1919 — 1956: Т. 1. — Женева: Міжнародне бюро праці, 1991.
9. Конвенції і рекомендації, прийняті Міжнародною Конференцією праці, 1957 — 1990: Т.2. — Женева: Міжнародне бюро праці, 1991.
10. Богиня Д. П., Грішнова О. А. Основи економіки праці. — 3-тє вид. — К.: Знання-Прес, 2002.
11. Васильченко В. С. Державне регулювання зайнятості. — К.: КНЕУ, 2003.
12. Завіновська Г. Т. Економіка праці. — К.: КНЕУ, 2003.
13. Калина А. В. Економіка праці. — К.: МАУП, 2004.
14. Калина А. В. Державне регулювання зайнятості. — К.: МАУП, 2006.
15. Колот А. М. Соціально-трудова відносина: теорія і практика регулювання: Монографія. — К.: КНЕУ, 2003.
16. Економіка труда: Учебник / Под ред. проф. П. Э. Шлендер и проф. Ю. П. Кокина. — М.: Юристъ, 2002.

Додаткова

17. *Адамчук В. В., Кокин Ю. П., Яковлев Р. А.* Экономика труда: Учебник. — М.: Финстатинформ, 1999.
18. *Адамчук В. В., Ромашов О. В., Сорокина М. Е.* Экономика и социология труда: Учебник для вузов. — М.: ЮНИТИ, 1999.
19. *Близюк В., Власенко Т.* Людський капітал України як фактор економічного зростання // Україна: аспекти праці. — 2003. — № 6.
20. *Васильченко В. С., Василенко П. М.* Ринок праці: теоретичні основи і державна практика. — К., 2000.
21. *Волгин Н. А.* Оплата труда: производство, социальная сфера, государственная служба (Анализ, проблемы, решения). — М.: Экзамен, 2003.
22. *Гейц И. В.* Нормирование и регламент (режимы) рабочего времени: Учеб.-метод. пособие. — М.: Дело и сервис, 2002.
23. *Герасемчук В. І.* Проблеми трансформації зайнятості і розвитку ринку праці України (методологія, аналіз, шляхи вдосконалення). — К.: Вид-во ТОВ “Принт Експрес”, 2001.
24. *Грузінова Л. П.* Трудові спори: Навч. посіб. — К.: МАУП, 2002.
25. *Дячун О. В.* Організація, нормування та оплата праці: Навч. посіб. — Л.: Афіша, 2001.
26. *Есинова Н. И.* Экономика труда и социально-трудовые отношения: Учеб. пособие. — К.: Кондор, 2003.
27. *Жуков В. І., Осовий Г. В., Привалов Ю. П.* Проблеми колективного договірною регулювання трудових відносин в Україні / Ін-т соціол. НАНУ. — К., 1999.
28. *Жуков В. І., Скуратівський В. А.* Соціальне партнерство в Україні: Навч. посіб. — К.: Вид-во УАДУ, 2001.
29. *Калина А. В.* Организация и оплата труда в условиях рынка (аспекты эффективности): Учеб. пособие. — 3-е изд. перераб. и доп. — К.: МАУП, 2001.
30. *Колот А. М.* Мотивація персоналу: Підручник. — К.: КНЕУ, 2002.
31. *Колот А. М.* Проблеми становлення та розвитку соціально-трудо-вих відносин в Україні // Україна: аспекти праці. — 2000. — № 3.
32. *Колот А. М.* Проблеми розбудови національної моделі соціально-трудо-вих відносин // Україна: аспекти праці. — 2000. — № 5.
33. *Костин Л. А.* Международная организация труда. — М.: Экзамен, 2002.

34. *Михеев В. А.* Основы социального партнерства: теория и политика: Учеб. для вузов. — М.: Экзамен, 2001.
35. *Моніторинг соціальних процесів в Україні* / За ред. І. К. Бондар, Г. В. Ярошенко, В. І. Науменка, Н. А. Соколенко. — К.: Знання, 1999.
36. *Петюх В. М.* Ринок праці: Навч. посіб. — К.: КНЕУ, 1999.
37. *Роцин С. Ю., Разумова Т. О.* Экономика труда: экономическая теория труда: Учеб. пособие. — М.: ИНФРА-М, 2001.
38. *Рынок труда и доходы населения: Учеб. пособие* / Под ред. Н. А. Волгина. — М.: Филинь, 1999.
39. *Поплавська О.* Розвиток соціального партнерства в Україні як чинник економічного зростання // Україна: аспекти праці. — 2004. — № 1.
40. *Слезингер Г. Э.* Труд в условиях рыночной экономики. — М.: ИФРА-М, 1996.
41. *Современная экономика труда: Монография* / Руководитель авторск. кол-ва и науч. ред. В. В. Куликов. Институт труда Минтруда России (НИИ труда). — М.: ЗАО “Финстатинформ”, 2001.
42. *Современная экономика труда: Монография* / Руководитель авторск. кол-ва и науч. ред. В. В. Куликов. Институт труда Минтруда России (НИИ труда). — М.: ЗАО “Финстатинформ”, 2001.
43. *Соціальне партнерство* / С. В. Бакуменко, І. Є. Левенець (кер. авт. кол.): Навч. посіб. — К., 1999.
44. *Соціальне партнерство на ринку праці України* / Ю. М. Маршавін (кер. авт. кол.), С. В. Бакуменко, В. М. Данюк, О. С. Зінченко, А. М. Колот, С. В. Мартиненко: Навч. посіб. — К., 1998.
45. *Українець С. Я.* Соціально-трудові відносини в Україні: зміст і розвиток // Україна: аспекти праці. — 1999.
46. *Управление человеческими ресурсами* / Под ред. М. Пула, М. Уорнера. — СПб.: Питер, 2002.
47. *Управління людськими ресурсами* / За ред. Г. В. Щокіна, А. Ф. Головатого, О. В. Антонюка. — К.: МАУП, 2007.
48. *Шталова Н. И.* Трудовой потенциал работника: Учеб. пособие для вузов. — М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003.
49. *Экономика труда: Учебник* / В. В. Адамчук, Ю. П. Кокин, Р. А. Яковлев; Под ред. В. В. Адамчука. — М.: ЗАО “Финстатинформ”, 1999.
50. *Экономика труда и социально-трудовые отношения* / Под ред. Г. Г. Меликьяна, Р. П. Колосовой. — М.: Изд-во МГУ, 1996.

51. *Экономика* труда: (социально-трудовые отношения) / Под ред. Н. А. Волгина, Ю. Г. Одегова. — М.: ЭКЗАМЕН, 2002.
52. *Эренберг Р. Дж., Смит Р. С.* Современная экономика труда. Теория и государственная политика. — М.: Изд-во МГУ, 1996.

ЗМІСТ

Пояснювальна записка.....	3
Тематичний план дисципліни “Економіка праці і соціально-трудоі відносини”	5
Зміст самостійної роботи з дисципліни “Економіка праці і соціально-трудоі відносини”	6
Питання для самоконтролю	20
Критерії оцінювання знань студента при підсумковому контролі.....	23
Додатки.....	26
Список літератури	32

Відповідальний за випуск	<i>А. Д. Везеренко</i>
Редактор	<i>Л. В. Логвиненко</i>
Комп'ютерне верстання	<i>О. М. Каденко</i>

МАУП

Зам. № ВКЦ-3336

Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП)
03039 Київ-39, вул. Фрометівська, 2, МАУП